

Sygn. akt III CSK 238/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa B.W.
przeciwko Bankowi [...] S.A. w W.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 5 marca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 12 marca 2018 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powódki na rzecz strony pozwanej kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powódki B.W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 marca 2018 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398 ⁹§ 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła m.in. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c., art. 235

k.p.c., art. 285 k.p.c., art. 227 k.p.c., art. 217 § 1 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c., art. 246 k.p.c., art. 253 k.p.c., art. 254 § 1 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. przez:

- wyjście poza granice apelacji, pomimo, że sąd drugiej instancji jest związany zarzutami naruszenia prawa procesowego; - brak zlecenia biegłemu sądowemu grafologowi ponownego zbadania autentyczności podpisów obrazujących nazwisko powódki widniejących na umowie pożyczki z dnia 20 października 2011 r., porozumieniu w sprawie restrukturyzacji zadłużenia z dnia 9 kwietnia 2012 r. oraz dokumentów związanych z tymi umowami, w tym w szczególności oświadczeń o poddaniu się egzekucji z dnia 20 października 2011 r.;
- uznanie, iż obowiązek udowodnienia prawdziwości umowy pożyczki i porozumienia obciążał powódkę; - oparcie ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji dotyczących zawarcia umowy pożyczki z dnia 20 października 2011 r. na dowodach z zeznań świadków i powódki, mimo niezachowania formy pisemnej zastrzeżonej, stosownie do art. 69 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, dla celów dowodowych; - bezpodstawne przyjęcie, że przedstawione przez pozwany bank dokumenty mogą stanowić potwierdzenie zawarcia umowy pożyczki z powódką i wypłacenia jej środków z tego tytułu; naruszenie prawa materialnego, tj. art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., 96 ust. 1, art. 97 ust. 1, art. 69 ust. 2, art. 70 ust. 1 i 2 oraz art. 78 ustawy - Prawo bankowe, a także art. 14 ust. 2, art. 20 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości przez:
- uznanie skuteczności bankowego tytułu egzekucyjnego, pomimo sprzeczności przepisów, na podstawie których został wystawiony, z Konstytucją RP, a także wystawienie go przeciwko osobie, która z bankiem bezpośrednio nie dokonywała czynności bankowej; - uznanie, że umowa pożyczki bankowej może być zawarta bez zachowania formy pisemnej; - bezzasadne przyjęcie, że skarżącej nieposiadającej zdolności kredytowej mogła być udzielona pożyczka, bez sporządzenia przez nią programu naprawczego i ustanowienia szczególnego sposobu zabezpieczenia kredytu, a wskutek tego uznanie, że bez takich dokumentów umowa pożyczki z dnia 20 października 2011 r., czy porozumienie restrukturyzacyjne mogą być potwierdzeniem zawarcia umowy pożyczki.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Skarżąca sformułowała następujące zagadnienia prawne: czy rozkład ciężaru dowodu dotyczący zaprzeczenia prawdziwości dokumentu prywatnego, o którym mowa w art. 253 k.p.c., prowadzi do wniosku, że powód w ramach postępowania w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego, któremu sąd nadał klauzulę wykonalności, opartego na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., jest zobowiązany do wykazania, że nie złożył podpisu pod oświadczeniem o poddaniu się egzekucji; czy w przypadku stwierdzenia w postępowaniu w sprawie o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego, któremu sąd nadał klauzulę wykonalności, opartego na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., że bank dysponuje jedynie pisemnym oświadczeniem klienta banku o poddaniu się egzekucji, natomiast brak jest pisemnej umowy, do której odnosi się to oświadczenie, uzasadnia pozbawienie wykonalności tego tytułu wykonawczego.

Określone w art. 253 k.p.c. zasady rozkładu ciężaru dowodu w stanie faktycznym sprawy nie budzą wątpliwości. Umowa pożyczki z dnia 20 października 2011 r., z uwagi na formę pisemną zwykłą, podobnie jak i oświadczenie o poddaniu się egzekucji dla celów bankowego tytułu egzekucyjnego, są dokumentami prywatnymi. Przedstawione przez powódkę zagadnienia opierają się na założeniu,

iż umowa pożyczki z dnia 20 października 2011 r. nie została przez nią podpisana. Tymczasem Sąd drugiej instancji orzekając reformatoryjnie ustalił w ramach podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, że powódka podpisała tą umowę i w konsekwencji powstało po jej stronie zobowiązanie objęte spornym tytułem wykonawczym, a to skutkuje nieadekwatnością przedstawionych zagadnień prawnych w stanie faktycznym sprawy i potrzebą ich wyjaśnienia. Jak stanowi art. 253 k.p.c., jeżeli strona twierdzi, że zawarte w dokumencie prywatnym oświadczenie, od niej nie pochodzi, obowiązana jest okoliczność tę udowodnić. W sprawie to powódka kwestionowała, że podpis jej imieniem i nazwiskiem pod tą umową od niej nie pochodzi. Również jeśli kwestionowała podpis na oświadczeniu o poddaniu się egzekucji, jako od niej nie pochodzący, powinna tę okoliczność wykazać stosownie do art. 253 k.p.c.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistej zasadności skargi kasacyjnej skarżąca upatruje w naruszeniu przez Sąd drugiej instancji podniesionych w jej podstawach naruszeń prawa procesowego i prawa materialnego.

Przedstawione przez Sąd drugiej instancji pisemne motywy, które legły u podstaw wydania zaskarżonego wyroku, tak w zakresie podstawy faktycznej, jak i prawnej, nie uzasadniają przyjęcia tezy skarżącej, iż wyrok ten jest wynikiem oczywistych naruszeń prawa procesowego i prawa materialnego.

W pierwszej kolejności trzeba wskazać, że Trybunał Konstytucyjny w powołanym w skardze kasacyjnej wyroku z dnia 14 kwietnia 2015 r., stwierdzając niezgodność z Konstytucją RP art. 96 ust. 1 i 2 oraz art. 97 ust. 1 ustawy - Prawo bankowe zastosował przepis art. 190 ust. 3 Konstytucji RP, a zatem zważywszy na datę spornego bankowego tytułu egzekucyjnego, przepisy regulujące wystawianie bankowych tytułów egzekucyjnych podlegały zastosowaniu.

W obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia, ale obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Celem postępowania apelacyjnego jest bowiem ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy. Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne. Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się.

Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

W świetle art. 386 § 4 k.p.c. orzeczenie kasatoryjne wyroku sądu pierwszej instancji ma miejsce, gdy nie doszło do rozpoznania istoty sprawy, albo wydanie orzeczenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Wszelkie inne wady, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania - art. 386 § 2 k.p.c.), nie uzasadniają uchylecia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Wszystkie tego rodzaju braki powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, nie publ.; z dnia 2 października 2014 r., IV CZ 68/14, nie publ.).

Sąd drugiej instancji *in casu* dokonał odmiennej oceny zgromadzonego materiału dowodowego. Należy nadmienić, że strona pozwana zaskarżając wyrok Sądu pierwszej instancji zarzuciła nie tylko naruszenie art. 253 k.c. w zw. z art. 6 k.c., ale także art. 233 § 1 k.p.c.

Nie można przyjąć, że Sąd Apelacyjny w sposób oczywisty naruszył zasady rozkładu ciężaru dowodu. Wszak powódka nie była osobą przypadkową, niezwiązaną z umową pożyczki z dnia 20 października 2011 r. Nie przeczyła, by na jej podstawie nie została jej i mężowi wypłacona kwota 8 000 zł na cele konsumpcyjne, a reszta na spłatę innego zadłużenia, które miała w pozwanym banku. W tych okolicznościach, skoro twierdziła, że podpis jej imieniem i nazwiskiem na umowie z dnia 20 października 2011 r. nie został

przez nią nakreślony, to powinna była to udowodnić. Przeprowadzony dowód z opinii biegłego grafologa nie pozwalał na stanowcze potwierdzenie, jak i wykluczenie tego faktu (k. 226). Sąd drugiej instancji zdyskwalifikował wartość dowodową opinii biegłej grafolog z postępowania przygotowawczego - która zresztą dała asumpt do przeprowadzenia w niniejszym procesie dowodu z ekspertyzy grafologicznej - ze względów formalnych (w kontekście zasady bezpośredniości) oraz merytorycznych, tj. z braku części sprawozdawczej (opisowej), jakkolwiek w opinii z dnia 14 grudnia 2016 r. biegła sporządzając opinię w postępowaniu przygotowawczym przyjęła, że brak jest podstaw do stwierdzenia, czy zakwestionowane podpisy o treści „W. B.” zostały bądź nie zostały nakreślone przez B. W. (k. 265). Powódka po opinii biegłego grafologa, który stwierdził, że zaoferowany materiał porównawczy (szczegółowo określony w tej opinii, na którym bazowała też biegła w postępowaniu przygotowawczym) nie spełnia wymogów badań (k. 226), nie przedstawiła innego materiału porównawczego do takich badań, a zatem, co oczywiste, prowadzenie dalszego dowodu z opinii grafologicznej było bezprzedmiotowe, niezależnie od tego, że sama powódka w tej materii nie wykazała inicjatywy dowodowej. Nie było podstaw do działania Sądu *meriti* z urzędu, zważywszy na to, iż powódka była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika.

W efekcie, dalszym krokiem Sądu Apelacyjnego było poczynienie ustaleń w kwestii zaciągnięcia przez powódkę zobowiązania w spornej umowie pożyczki na podstawie całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego. Powódka potwierdziła kierowanie do banku pism dotyczących tej umowy (k. 60-62, 171/171/2) oraz załatwiała sprawy związane z przygotowaniem umowy pożyczki w październiku 2011 r. (k. 171/2 - „Ja byłam też na drugi dzień u pani K. i ona wypisywała umowę z 10.2011”). Prowadzenie dowodu z zeznań świadków i powódki na okoliczność zawarcia umowy pożyczki bankowej (dla której w dodatku forma pisemna nie została zastrzeżona pod rygorem nieważności) nie stanowi naruszenia prawa procesowego i prawa materialnego, skoro przedmiotem sprawy było powództwo opozycyjne oparte na twierdzeniu dłużnika, że nie zaciągnął zobowiązania objętego tytułem wykonawczym. Poza tym, istniał tzw. początek dowodu na piśmie w postaci m.in. pism powódki z zapytaniem o stan zadłużenia

i w którym powołuje się na wniosek o rozłożenie zadłużenia na raty - k. 60 (art. 74 § 2 *in fine* k.c. w zw. z art. 246 *in fine* k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, j.t. Dz. U. 2018, poz. 265 w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2016, poz. 1668).